



Čtenářská gramotnost

1. díl

Číst se učíme zase jen čtením

Původně se gramotný člověk od ngramotného lišil tím, že znal písmena, uměl rozluštit slova a věty. Dobrý čtenář je víc než gramotný: nejenže přelouská text a zjistí, co se v něm říká doslova. Snaží se odhalit, co důležitého se tím myslí a proč nám to autor vůbec říká. A také jak to dělá: jaké informace vybírá a o čem asi mlčí, jaká slova volí, jak text uspořádá. Čtení by mělo přinášet pocit uspokojení. Ten přichází, když se začteme do příběhu nebo se necháme unést básní. Když získáme odpověď na otázku. Když sdílíme zážitky s přáteli. Když pochopíme něco nového o vlastním životě nebo o světě kolem nebo když rozlouskneme text, který nám vzdoroval. Čím víc toho přečteme, tím lepší čtenáři budeme. Dobrá zadání pomáhají čtenáři odhalit to, co text skrývá. V seriálu se vyhneme úlohám zkušebními, testovým. Mnohé nebudou mít jedinou správnou odpověď. Najděte si někoho, s kým si budete moct popovídat o tom, v čem a proč se v řešeních shodujete i lišíte. Tak to dobří čtenáři dělají.

Řešení a vysvětlení k úlohám

1. Na některé úlohy najdeme odpověď docela bezpečně - řekneme si: „Vždyť je to napsané tady v textu.“ Jsou důležité pro doslovné porozumění: kdo, kdy, kde a co udělal. Ale nestačí u nich zůstat, například pouze přečtyprávět děj a sepat si postavy. Nevěděli bychom, proč o tom máme číst.

Odpovědi

- A** Po moudrosti.
- B** Špatně pochopil radu - jedl knihy - onemocněl - zůstal hloupý.
- C** Paleček je chytřejší než většina lidí.
- D** Z titulu „Knihozrout“ - z prvního pojmenování „darmožrout“ - z mužovy otázky „A myslíš, že by to pomohlo k moudrosti taky mně?“ - z věty „Tam si nechal předložit všechny vzácné knihy, dobře je zaplatil ... a pustil se do jídla.“ - „měl silnou vůli“ - z toho, jaké přílohy si muž k polykání knih dopřával: „dostatek dobrého moku na zapíjení, dost klobás na příkosování“ - „Vydřel to celý měsíc.“ - z vyjádření „vrabčí rozumek“.

Shodují se tvé odpovědi s našimi? V tomto typu otázek by se odpovědi různých lidí příliš lišit neměly.

2. Bez doslovného porozumění textu se neobejdeme. Když netušíme, o čem čteme, nemůžeme o tom ani přemýšlet. Ale pro hlubší porozumění musíme jít dál, pod povrch textu. Řešíme úlohy, které nás nutí přemýšlet. Ptají se, jak text funguje a co vlastně celý znamená.

Odpovědi

- A** Některé vlastnosti muže jsou dobré. Je sice hloupý, ale obdivuje moudrost, má silnou vůli, je vytrvalý. Vypadá to, že si Paleček vystřílel z hloupého, ale ne zlého člověka.
- B** Paleček očekával, že hloupý muž vezme jeho odpověď doslova. Byl to od Palečka škodolibý vtíp na účet hlupáka.
- C** Myslím, že není, protože moudrý člověk nemá dávat zlomyslné rady těm, kdo ho požádali o pomoc.

Shodují se tvé odpovědi s našimi? V tomto typu otázek se mohou různí lidé hodně lišit, a přece mohou být jejich odpovědi správné. Nesmějí být v rozporu s textem. V seriálu najdete množství úloh takového typu. O nich si vždy s někým popovídej, pomůže ti to poznat, jak moc je tvoje odpověď dobrá.



1. Úlohy, na které najdeme odpověď přímo v textu

- A** Po čem touží muž v příběhu?
- B** Co se muži v příběhu přihodilo?
- C** Co má znamenat, že Palečka hned tak někdo nedoběhne?
- D** Z čeho v textu poznáš, jaký asi je muž? Podtrhni si taková místa v textu.

Knihozrout

(Josef Hiršal, Jiří Kolář)



Pověz mi, čím to je, žes moudrý, že dokážeš všechno spravedlivě rozsoudit a že tě nikdo hned tak nedoběhne? Otázal se Palečka jeden darmožrout.

„To je tím, že jsem v mládí spolykal mnoho knih!“ odpověděl Paleček.

„A myslíš, že by to pomohlo k moudrosti taky mně?“
„Jakpak ne, když ne hned, určitě později.“

„Děkuji ti za radu, to se o to hned pokusím!“ řekl muž, rozloučil se s Palečkem a zamířil rovnou ke knižtiskárně.

Tam si nechal předložit všechny vzácné knihy, dobře je zaplatil, odnesl domů a pustil se do jídla.

Papír mu moc nechutnal, ale měl silnou vůli, dostatek dobrého moku na zapíjení, dost klobás na příkosování, a tak spolykal celých deset stránek nejtlustějšího spisu.

Potom si lehl a spal. Od těch dob nezval do úst jediné sousto, aby zároveň nespokl kus potíštěného papíru.

Vydřel to celý měsíc, než onemocněl a musil polykání učenosťi nechat a spokojit se s vrabčím rozumkem, který mu příroda uštědřila.

(Z knihy HIRŠAL, JOSEF, KOLÁŘ, JIŘÍ. Paleček kráče Jiřího. Atlantis 1992.)

2. Úlohy, které vedou pod povrch textu

- A** Podtrhl sis místa v textu, ze kterých poznáš, jaký asi je muž. Vrať se k nim. Myslí si, že je muž v příběhu podáván spravedlivě? Proč ano, proč ne?
- B** Proč asi autor nechává Palečka říct „spolykal jsem mnoho knih“ místo „přečetl jsem mnoho knih“?
- C** Je, nebo není podle tebe Paleček v tomto příběhu dobrým příkladem sečtělého, moudrého člověka? Proč?

Zkuste si

Máš rozečtenou knihu? Pokud ne, tak si doma nebo ve škole nějakou vyber. Popros rodiče, kamaráda, sourozence, paní učitelku, ať ti s tím pomůže. Zkus se začíst. Může ti to zprvu činit obtíže. Pomůže ti, když si určíš pro čtení pravidelný čas, třeba 30 minut před spaním, a budeš ho po nějakou dobu dodržovat, i když se ti nebude chtít.

Tipy na čtení

Jennifer Berne

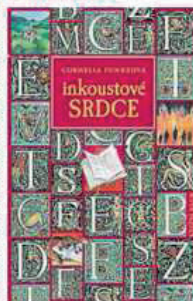
Kamil neumí létat

Knihomol Kamil, malý špaček, nemá kvůli čtení knih čas naučit se létat. To je pro špačka docela problém. Nakonec to s ním ale dobře dopadne. I tuhle knihu si mohou rodiče nebo prarodiče užít se svými dětmi.



PRO MLADŠÍ

PRO STARŠÍ



Cornelia Funkeová

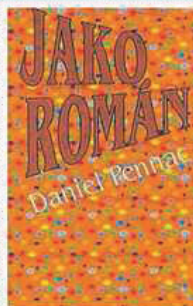
Inkoustové srdce

Krásné předčítání příběhu má sílu vtáhnout nás do smyšleného světa. V této knize se to stalo doopravdy. Příběh si odvádí někoho z posluchačů, a naopak v našem světě zanechává někoho z hrdinů. Po Inkoustovém srdci autorka pokračovala Inkoustovou krví a Inkoustovou smrtí. Knihy jsou stokrát lepší než jejich filmová verze.

Franziska Biermannová

Pan Lišák má knihy rád!

O pojídání knížek se nepíše jen v příběhu o knihozroutovi. I malý pan Lišák má knihy rád natolik, že je nejen čte, ale také pojídá - pokaždé když nějakou dočte, spořádá ji s trochou soli a pepře. Možná vám to nezní jako kdovíjak dobrý námet na knihu, ale Pan Lišák je kniha vtípná i napínavá. A vhodná pro předčítání dětem.



Daniel Pennac

Jako román

Jako román není román, a přesto je strhující. Spisovatel a učitel literatury D. Pennac vzpomíná a vtipně vypráví o tom, jak pěstovat lásku ke čtení u dětí od prvních let až do maturity. Jak zajímavé a vzrušující by mohlo být čtení, kdyby rodiče i učitelé tuhle knížku znali a udělali si čas na čtení dětem a s dětmi. Jako ochutnávku přetiskujeme jeho Desatero práv čtenáře: Právo nečíst. | Právo přeskakovat stránky. | Právo knihu nedočíst. | Právo číst tutéž knihu znovu. | Právo číst kdekoli. | Právo na bovarismus (= právo utéci do smyšleného světa, únik z reality). | Právo číst kdekoli. | Právo jen tak listovat. | Právo číst nahlas. | Právo mlčet.

» PŘÍŠTĚ

Je to pravda, nebo vymyšlené?

Stranu připravil čtenářský tým projektu Pomáháme školám k úspěchu rodinné nadace Renáty a Petra Kellnerových.